

3.9 Lääkehoito osana muuta kivunhoitoa (Jukka Pekka Kouri)

3.9.1 Johdanto: kipulääkärin kokemuksia

Kymmenen viime vuoden aikana on entistä paremmin tiedostettu kivun lääkkeettömien hoitokeinojen suuri merkitys kipupotilaan hoidossa. Osittain tämä liittyy myös siihen, että

kivun lääkehoito on ajautunut enemmän tai vähemmän kriisiin. Voidaan selkeästi nähdä, että lääkehoito auttaa vain osaa kroonisista kipupotilaista.

Lääkehoidosta on apua n. 30–50 %:lle potilais- ta, ja heistäkin monella on samalla häiritsevyyksiä. Lääkehoidon tehokkuutta kuvastava käsite NNT eli number needed to treat (taulukko 3.9.1) ei anna kovin mairittelevaa kuvaa lääkehoidon tehosta esimerkiksi neuroopaattisesta kivusta kärsivillä potilailla. Usein lääkehoito antaa kivun lievitystä 50 %:n verran vain joka kolmannelle tai joka kuudennelle potilaalle.

Voidaan toki sanoa, että eivät muutkaan hoitokeinot yllä parempiin NNT-lukuihin vaikean kivun hoidossa tai neuroopaattisen kivun hoidossa. Vain oikeastaan neuromodulaatiohoito käyttämällä selkäydinstimulaatiota voi vaikeassa kivussa oikein valikoiduilla potilailla yltää parempiin NNT-lukemiin.

Krooninen kipu jakautuu lievään, keskivaikeaan ja vaikeaan kipuun. Lievä tilapäinen kipu voi parantua usein ilman mitään hoitoa tai terapiaa oireenmukaisilla hoitokeinoilla (kotikonstit, kylmä ja lämpö, käsikauppalääkkeet jne.). Keskivaikeassa ja erityisesti subakuutissa kivussa painottuvat kivun ei-lääkkeelliset keinot (fysioterapia, harjoittelu, kannustaminen, kognitiiviset hoitokeinot) ja esimerkiksi lyhytkestoinen tulehduskipulääkitys tai muu tilapäinen kipulääkitys. Vaikeassa kivussa tarvitaan myös fysioterapiaa, kipukuntoutusta ja usein moniammatillista otetta mutta myös mahdollisesti erilaisia mini-invasiivisia kivunhoitokeinoja ja lääkehoidon keinoja (fasetti- ja hermojuuri- puudutukset, muut toimenpiteet, voimakkaammat kroonisen kivun lääkkeet, kuten epilepsiakipulääkkeet ja kipukynnyslääkkeet).

Erittäin vaikean kroonisen kivun hoito muodostaa oman vaikean ja haastavan alueensa, missä tarvitaan moniammatillisuutta, työryhmyötä ja eri ammattiryhmien yhteistyötä. Tarvitaan myös vahvaa ammatillista osaamista ja kokemusta esi-

Taulukko 3.9.1. Number Needed to Treat (NNT arvo).

- NNT on tärkeä käsite erilaisten hoitojen, kuten lääkkeiden, vaikuttavuuden vertailussa.
- NNT voidaan laskea satunnaistetun tutkimuksen tuloksista.
- Jos esimerkiksi lääkettä on verrattu plaseboon eli lumehoittoon ja lääkehoito oli 20 % vaikuttavampaa (esimerkiksi kipuun – kipu lieveni vähintään 50 %), niin $NNT = 100 / 20 = 5$
- Se tarkoittaa, että vain joka viides potilas saa lääkkeestä hyödyn.
- Hyvänä NNT-arvona pidetään 1–2:ta.
- Karkeasti ottaen siitä voidaan laskea myös kustannusvaikuttavuus: hoidon hintaa verrataan sen vaikuttavuuteen.